

Personalinstruktion vid provtagning för sexuellt överförbara infektioner (STI)

En person som har haft sex det senaste året med ny eller tillfällig partner kan ha fått en sexuellt överförd infektion, även om personen inte har några besvär. STI är vanligast hos personer under 30 år och de vanligaste besvären är miktionsveda och flytning.

Information om sexuell praktik behövs för att provtagningen ska bli korrekt. För att alla patienter ska känna sig inkluderade och respekterade används könsneutrala uttryck. Det finns personer som definierar sig som varken man eller kvinna, det finns män med vagina och kvinnor med penis.

Provtagning, behandling och besök med anledning av sexuellt överförbara infektioner är gratis enligt smittskyddslagen.

Information om STI

Klamydia- och gonorréprov tas från vagina, urin, ändtarm och/eller svalg beroende på sexuell praktik. Det ska ha gått minst 7 dagar från smittotillfället till provtagning. Om patienten har besvär kan prov tas tidigare.

HIV, syfilis, hepatit B och hepatit C testas med blodprov. Infektionsrisken ökar om patienten haft sexuell kontakt utanför Norden, injicerat droger, haft sex mot ersättning eller haft oskyddat sex med många olika partners.

Hepatit B är den enda sexuellt överförbara infektion man kan vaccinera sig mot. Kondom och femidom skyddar mot sexuellt överförbara infektioner om de används under hela samlaget.

Frågor att ställa till patienten

- Har du haft oskyddat sex de senaste 12 månaderna med en ny eller tillfällig partner?
- Hur länge sedan?
- När testade du dig senast och mot vad?
- Har du några besvär?

Hur har du haft sex? (Gäller även fingrar och sexleksaker)	Givit	Tagit emot
Vaginalsex (slidan)		
Oralsex (med munnen)		
Analsex (ändtarmen)		

Har du sex med	Ja	Nej
personer som har penis		
personer som har vagina		

Har du själv	Ja	Nej
penis		
vagina		
under de senaste 12 månaderna haft sex med någon som bor/ nyligen bott utanför Norden?		
någon gång injicerat droger		
haft sex mot ersättning		

Provtagningsguide

Kontakta STD-mottagningen i Umeå:

- Vid primär misstanke om **gonorré**
- Vid primär misstanke om **syfilis**
- Vid misstanke om **mpox-infektion (apkoppor)**, STD eller infektionsmottagningen
- Vid misstanke om M. genitalium
- Patienter med symtom (särskilt sår, utslag, varig flytning)

Sexuella övergrepp, se PM på LINDA / Kvinnokliniken

PCR-prov för klamydia-gonorré tas inom 12 månader efter ny sexuell kontakt. Kondom/skydd är bra, men används ofta felaktigt. Säkert prov 7 dagar efter sex-kontakt, tidigare vid symtom. **Provtagning efter sexuell praktik:**

	Urin	Vagina	Rektum	Svalg
Person med vagina som har vaginalsex		X ¹	1,2	1
Person med penis som har vaginalsex	X ¹			1
Person med penis som har sex med personer med penis	X ¹		X ¹	X ¹
Person som enbart kan ha blivit smittad i svalget				X
Person som enbart kan ha blivit smittad i ändtarmen			X	

¹ Vid kontaktsparning för gonorré (=person som kallats för provtagning) tas prov från dessa provtagningslokaler.

² Vid kontaktsparning för klamydia (=person som kallats för provtagning) tas även rektumprov, självsmita från

För vissa personer ska också serumprov tas:

	HIV	Syfilis	Hepatit B ²	Hepatit C
Säkert prov ³	≥ 6 veckor	≥ 3 månader	≥ 6 månader	≥ 3 månader
Egen önskan	X			
Person med penis som har sex med personer med penis	X	X	X	X
Sexkontakt utanför Norden	X	X	X	
Sex mot ersättning	X	X	X	
Sexuellt övergrepp – ta alltid utgångsprov	X	X	X	X
Intravenöst missbruk	X		X	X

²Prov för hepatit B tas bara på ovaccinerade personer

³Utgångsprov kan tas tidigare

Provtagningsteknik klamydia-gonorré-PCR

OBS! Lösningen i transportröret är skadlig, får ej användas för att fukta provtagningspinnen före provtagning. Realtime multicollect P-cap, artikelnummer 6088

Urinprov / rutinprov för personer med penis

Patienten ska ha hållit urinen i blåsan **minst** 1 timme före provtagningen.

- 20-30 ml av **den första urinen** samlas i en plastmugg.
- För över urin till röret med hjälp av medföljande plastpipett. OBS! Fyll urin endast till mitten på markeringen d.v.s. mellan de 2 strecken. Prov med urin över eller under strecken kan ej analyseras! Vänd sedan röret upp och ner 5 gånger för att blanda urin och buffert.

Vaginalprov / rutinprov för personer med vagina

Patienten tar själv prov från vagina med provtagningspinnen.

- För in pinnen i slidan några centimeter och rotera den utmed slidans vägg i ungefär 30 sekunder.
- Sätt sedan pinnen i röret – bryt av skaftet – det finns en markerad skåra på pinnen.
- Skicka inte synligt blodiga prover, det kan störa analysen.

Rektumprov

- Patienten tar själv prov från rektum med provtagningspinnen.
- För in bomullspinnen 2-3 cm i analöppningen, just förbi slutmuskeln.
- Roterar pinnen mot slemhinnans vägg i 10-30 sekunder.
- Sätt sedan pinnen i röret – bryt av skaftet – det finns en markerad skåra på pinnen.
- Om det finns synlig avföring på pinnen ska nytt prov tas med en ny provtagningspinne.

Svalgprov

- Skrapa provtagningspinnen över båda tonsillytorna, mjuka gommen och bakre svalgväggen.
- Sätt sedan pinnen i röret – bryt av skaftet – det finns en markerad skåra på pinnen.

Ögonprov Om provtagningspinnen är för stor används t.ex. flockad pinne för NPH **artikelnr CP503CS01** "PROVTAGANDE ENHET BEDÖMER OM PROV SKALL TAS SAMT UTFÖR PROVTAGNING"

- Vid ögonprovtagning ska provet tas före eventuell färgning med fluorescein/bedövning.
- Torka bort pus. Gnugga provpinnen mot insidan av nedre ögonlocket.
- Sätt sedan pinnen i röret – bryt eller klipp av skaftet.

Kontrollprov

- Efter korrekt genomförd behandling av klamydia är kontrollprov inte nödvändigt. Om kontrollprov tas, rekommenderas att det tas tidigast 3 veckor efter avslutad behandling.
- För gonorré gäller att kontrollprov **alltid** tas 1-2 veckor efter avslutad behandling.

Provhantering

- Proven är hållbara upp till 2 veckor i 2 - 30°C.